

Transitievisie Warmte

Raadsnummer:	2021-076	Zaaknummer:	1200662
Onderwerp:	Transitievisie Warmte Nijkerk		
Korte inhoud:	In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de gebouwde omgeving in 2050 aardgasvrij is. De gemeente heeft hierin een leidende rol. Daarom heeft zij een visie opgesteld hoe de transitie tot aardgasvrij eruit gaat zien.		

Datum B&W:	26 oktober 2021	Portefeuillehouder:	Wethouder Dijksterhuis
-----------------------	-----------------	----------------------------	------------------------

Voorstel

1. De Transitievisie Warmte 1.0 voor gemeente Nijkerk vast te stellen.
2. De warmteoplossingen voor de volgende gebieden vast te stellen:
 - a. hybride warmtepompen en *all-electric* oplossingen voor de wijken (Groot) Corlaer, De Bogen, Spoorkamp/De Terrassen en Doornsteeg in Nijkerk en Middelaar in Hoevelaken (spoor 3);
 - b. individuele oplossingen in Nijkerkerveen en het landelijk gebied (spoor 4)
3. Voor de periode 2022 – 2025 in te zetten op een uitvoering die met name voorziet in:
 - a. het zoveel mogelijk stimuleren van *no-regret* maatregelen op het gebied van energiebesparing en isolatie;
 - b. het ontwikkelen van een wijkgerichte stimuleringsaanpak, te starten met de wijken Campenbuurt en Renselaer;
 - c. het uitvoeren van nader onderzoek naar de mogelijkheden voor warmtenetten in Nijkerk en Hoevelaken;
4. Bij de Voorjaarsnota 2022 en de programmabegroting 2023 – 2026 een integrale afweging te maken over de benodigde extra inzet ten aanzien van warmte/energiebesparing (1 fte), communicatie (0,4 fte) en bijbehorende uitvoeringskosten.
5. In 2024 op basis van een tussentijdse evaluatie te komen tot een Transitievisie Warmte 2.0.

Inleiding

In 2016 ondertekenden 196 landen het klimaatverdrag van Parijs. In dit verdrag spraken deze landen af in de toekomst minder CO₂ uit te stoten. In 2050 mag er vrijwel geen CO₂-uitstoot meer zijn. Eén van de belangrijkste onderdelen van dit verdrag is de afspraak om in Nederland in 2050 geen fossiele brandstoffen, zoals aardgas en benzine, meer te gebruiken. Hier hoort ook bij dat we steeds meer gebruik maken van duurzame, hernieuwbare bronnen zoals wind- en zonne-energie. Deze verandering noemen we de energietransitie.

Onderdeel van de energietransitie is om alle gebouwen in Nederland aardgasvrij te maken. Deze verandering wordt ook wel de warmtetransitie genoemd. Het startpunt voor de warmtetransitie is de Transitievisie Warmte. De Transitievisie Warmte gaat over de manier waarop we huizen, kantoren en andere gebouwen in de gebouwde omgeving in onze gemeente op termijn verwarmen zonder aardgas. Alle andere gemeenten in Nederland stellen een vergelijkbare visie op.

Deze visie is opgesteld in samenspraak met stakeholders en inwoners. Ook bent u als raad betrokken geweest in het proces, middels een raadsconsultatie in november 2020 en juni 2021.

Met deze visie pakken we deze ambitieuze opdracht samen met eigenaren van gebouwen aan. We zijn bewust van de investeringen die door alle stakeholders gedaan moeten worden om de doelstellingen van de Routekaart Nijkerk Energieneutraal 2050 uiteindelijk te halen. Tot 2030 willen met prioriteit inzetten op isoleren en zuinig omgaan met energie. Dit om energie te besparen. Daarnaast willen we met vier sporen bereiken dat gebouwen "van het aardgas af" gaan en meer energie duurzaam opgewekt wordt in Nijkerk. Recente nieuwbouw wijken (de wijken (Groot) Corlaer, De Bogen, Spoorkamp/De Terrassen en Doornsteeg in Nijkerk en Middelaar in Hoevelaken) kunnen relatief gemakkelijk van het aardgas af gaan door bijvoorbeeld gebruik te maken van warmtepompen (spoor 3). In het buitengebied willen we inwoners ruimte geven om zelf duurzame energie op te wekken (spoor 4). In spoor 2 willen we onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om in de wijken Campenbuurt en Renselaer warmtenetten te realiseren en aardgasvrij te maken. De leerervaringen uit spoor 2 willen we uitrollen over de wijken die vallen onder spoor 1.

Niet alleen de technische oplossingen spelen een rol, maar ook de financiële haalbaarheid en de betrokkenheid van onze inwoners. "Van het aardgas af", warmtenetten, warmtepompen, isoleren en andere maatregelen vergen een financiële inzet van het rijk, provincie, gemeente en eigenaren van gebouwen. Onze middelen zijn beperkt, dus we kijken dan naar de financiële inspanningen van stakeholders. Het rijk is bezig met de injectie van meer middelen voor de energietransitie. Daarnaast stijgen de prijzen van energie. Dit kan een stimulans zijn voor eigenaren van gebouwen om te gaan isoleren en het nemen van andere maatregelen. Met participatie, financiële instrumenten, onderzoek, en het Energieloket willen we eigenaren stimuleren om mee te doen. Om dit te stimuleren willen extra menskracht inzetten (warmte/energiebesparing (1 fte), communicatie (0,4 fte)) en de bijbehorende uitvoeringskosten.

Beoogd effect

De Transitievisie Warmte maakt duidelijk hoe we de komende jaren gaan werken aan de warmtetransitie, wat we daarbij belangrijk vinden en welke concrete stappen we daarbij gaan zetten. Daarbij is de inzet om zoveel mogelijk mensen te betrekken bij de transitie en deze voor iedereen betaalbaar te houden.

Argumenten

1.1 Het sluit aan op de doelen uit de Routekaart Nijkerk Energieneutraal 2050

Gemeente Nijkerk heeft als ambitie om in 2050 energieneutraal te zijn: er wordt dan evenveel energie verbruikt als dat er duurzaam wordt opgewekt. Daartoe moeten we in de gemeente enerzijds meer duurzame energie gaan produceren, anderzijds moeten we flink energie gaan besparen. De doelstelling is om in 2050 het energieverbruik bijna te halveren ten opzichte van het verbruik in peiljaar 2017. Dit is een uitdaging. Daartoe moeten we in de gemeente enerzijds meer duurzame energie gaan produceren, anderzijds moeten we flink energie gaan besparen. Dit betekent dat we woningen transitiegereed moeten krijgen: klaar om verwarmd te worden met een lage temperatuur warmtebron. Tevens moeten gebouwen grondig geïsoleerd worden. De focus van de Transitievisie Warmte ligt de komende jaren dus op isoleren en energie besparen. De Transitievisie en de Routekaart sluiten dus goed op elkaar aan.

1.2 Het heeft een solide verankering in het Uitvoeringsprogramma Nijkerk Energieneutraal

Gemeente Nijkerk heeft ondertussen een goedlopend Uitvoeringsprogramma voor het behalen van haar duurzaamheidsdoelstellingen: Uitvoeringsprogramma Nijkerk Energieneutraal. De doelen en acties uit de Transitievisie worden vastgelegd in dit Uitvoeringsprogramma. Dit zorgt ervoor dat de uitvoering ervan binnen de organisatie geborgd worden.

1.3 Het doet recht aan de afspraken in de RES Food Valley

In de RES voor Food Valley wordt energie besparen als basis voor het energieneutraal worden in de regio. Immers, wat je niet gebruikt hoeft je ook niet op te wekken. Er is afgesproken om een energiebesparing van minimaal 1,5% per jaar te realiseren, wat tot 2030 tot bijna 15% energie besparing zou leiden en tot 2050 tot bijna 50%. In de Transitievisie Warmte van gemeente Nijkerk ligt de focus op isoleren en (andere manieren van) energie besparen. We verwachten met het Uitvoeringsprogramma Warmte dan ook invulling te kunnen geven aan deze energiebesparing.

1.4 De gefaseerde aanpak sluit aan op de huidige stand van zaken omtrent draagvlak, techniek en financiering

Er zijn heel wat inwoners van gemeente Nijkerk die enthousiast aan de slag zijn gegaan met het verduurzamen van hun huis. Desondanks is het merendeel van de inwoners hier nog helemaal niet mee bezig, omdat het ze niet interesseert, ze hebben er geen geld voor of willen het niet. Daarom is het belangrijk om eerst meer draagvlak te creëren: door mensen te enthousiasmeren, te informeren en te betrekken. Grootschalige plannen om hele buurten van het aardgas af te halen zijn nu dus nog niet op hun plek. Ook is er nog veel onduidelijk over financiering vanuit het Rijk, wetgeving en ontwikkelingen in technieken.

Door de gefaseerde aanpak van verleiden, verzoeken en verplichten kunnen we het benodigde draagvlak creëren en tijdig signaleren waar de knelpunten liggen. Ook houden we ruimte voor nieuwe ontwikkelingen, zowel in techniek als in wetgeving en financiering. Hiermee voorkomen we dat er investeringen worden gedaan die niet nodig of nuttig blijken.

2.1 Nieuwere woningen kunnen relatief makkelijk de overstap naar all-electric maken

In de genoemde wijken staan voornamelijk nieuwe woningen, die veelal na 1992 zijn gebouwd. Dit betekent dat de isolatie voor deze huizen grotendeels al op orde is, waardoor ze geschikt zijn voor lagetemperatuurverwarming. Hierdoor is de overstap naar *all electric* makkelijk te maken, met relatief weinig aanpassingen aan de woning. Gezien de schaarste van warmte in gemeente Nijkerk ligt het dus voor de hand om voor deze wijken in te zetten op *all electric* oplossingen. De hybride warmtepomp is een logische tussenstap: op het moment dat woningen nu toe zijn aan een nieuwe cv-ketel, dan kan in plaats daarvan worden gekozen voor een hybride warmtepomp. Die vergt geen of nauwelijks extra maatregelen, maar bespaart al wel flink op het gasverbruik. Woningen die helemaal transitiegereed zijn, kunnen meteen overstappen op een elektrische warmtepomp.

2.2 Het buitengebied kent een verscheidenheid aan woningen en bedrijven

In het landelijk gebied staan huizen ver uit elkaar. Dit maakt het gebied ongeschikt voor warmtenetten. Daarnaast wordt wonen in het landelijk gebied vaak gecombineerd met bedrijvigheid. Hierdoor is er niet één optimale warmteoplossing te noemen voor dit gebied. Sommige huizen zullen gebruik kunnen maken van biovergisters, terwijl andere huizen misschien wel lokale restwarmte van bedrijfsprocessen kunnen inzetten. Dit maakt dat wij voor dit gebied inzetten op individuele oplossingen. Wij bieden hier vanuit de gemeente ondersteuning voor, zowel in het faciliteren van initiatieven als het meedenken over oplossingen en financiering.

3.1 No-regret maatregelen zorgen voor een flinke energiebesparing

Momenteel zijn er in gemeente Nijkerk beperkt opties voor alternatieve warmtebronnen. Veruit de meest kansrijke optie is het all electric scenario. Echter, wegens beperkingen in het elektriciteitsnet, en beperkte beschikbaarheid van duurzame elektriciteit, kunnen we op dit moment niet massaal hiervan gebruik maken. Daarom is het passend om te starten met een behoudende strategie, en in eerste instantie in te zetten op *no-regret* maatregelen (zoals isoleren en energie besparen). Hiermee worden al wel flink stappen gezet in het terugschroeven van het aardgasverbruik, terwijl we wel de optie open houden om in de toekomst eventueel nog gebruik te kunnen maken van nieuwe technieken die nog beschikbaar zouden kunnen komen.

3.2 Met een wijkgerichte aanpak kunnen we veel inwoners tegelijk bereiken

Landelijk wordt er op meerdere plekken ervaring opgedaan met de wijkgerichte aanpak: een aanpak die zich richt op een hele buurt of wijk, al dan niet gekoppeld aan een herinrichting, met als doel om zoveel mogelijk inwoners tegelijkertijd te bereiken. Ook in gemeente Nijkerk gaan we aan de slag met een dergelijke aanpak. De bevindingen en ervaringen die hieruit voortkomen, nemen we mee in het verdere traject.

3.3 Buurten in Nijkerk en Hoevelaken zijn mogelijk geschikt voor een warmtenet

Hoewel *all electric* oplossingen voor het grootste deel van gemeente Nijkerk naar voren komen als de beste optie, is het belangrijk om niet *alleen* gebruik te maken van *all electric* oplossingen. Er zijn momenteel problemen met de capaciteit van het elektriciteitsnet, en die problemen zullen niet op korte termijn opgelost zijn. Daarnaast vragen *all electric* oplossingen om veel duurzame elektriciteit. Die moet ook ergens opgewekt worden, bijvoorbeeld via windmolens. Daarom zetten we niet alleen in op *all electric* oplossingen maar ook op warmtenetten. Voor een aantal buurten in Nijkerk en Hoevelaken komt het warmtenet ook naar voren als een oplossing. In deze buurten gaan we daarom nader onderzoek doen naar de mogelijkheden voor een warmtenet.

4.1 Uitvoering van de warmtetransitie vraagt om extra capaciteit en middelen

De warmtetransitie is een grote operatie, waar extra capaciteit en middelen voor nodig zijn. Bij de Voorjaarsnota worden deze capaciteit en middelen integraal afgewogen. Daarin wordt meegenomen wat we vanuit het Rijk kunnen verwachten en wat er reeds in de programmabegroting voor het Uitvoeringsprogramma Nijkerk Energieneutraal is opgenomen.

5.1 Er zijn nog veel zaken onduidelijk als het gaat om de warmtetransitie

Er is nog veel onduidelijkheid over de warmtetransitie, op het gebied van financiën, technieken, wetgeving en verantwoordelijkheden. De voorliggende Transitievisie Warmte is een 1.0 versie, die is opgesteld op basis van de nu beschikbare informatie. In 2024 komen we met een nieuwe versie, waarin de tussentijdse ontwikkelingen worden meegenomen.

Kanttekeningen

1.1 Het tempo ligt in eerste instantie laag

We hebben gekozen voor een aanpak die zich de komende jaren richt op isolatie en energie besparen. Nog weinig huizen gaan echt van het aardgas. Dit betekent dat er in de latere jaren relatief veel huizen tegelijkertijd van het aardgas af moeten gaan. Mochten er dan vertragingen optreden, dan zullen veel van de inspanningen in de periode 2030 – 2050 komen te liggen. Echter, we creëren nu een solide basis door alle huizen transitiegereed te krijgen. Later kan het dan veel sneller gaan. Zouden we nu al snel willen gaan, dan lopen we het risico dat er minder effectieve investeringen worden gedaan. Gezien de hoge kosten van de warmtetransitie, moet dat voorkomen worden.

1.2 De grote afhankelijkheid die we gaan hebben van all electric oplossingen vraagt om een programmatische aanpak van de netcapaciteit

In gemeente Nijkerk zijn relatief weinig warmtebronnen beschikbaar. Ook is de verwachting dat groen gas, waaronder waterstof, geen substantiële rol zal spelen in de warmtetransitie. Dit betekent dat we veel gebruik gaan maken van *all electric* oplossingen. Momenteel is er (te) weinig netcapaciteit om dit te realiseren. Dit speelt niet alleen binnen de gemeente, maar ook in de regio. De verwachting is dat regionaal zo'n 90% van de warmtetransitie wordt ingevuld met elektriciteit. De komende jaren wordt regionaal – in nauwe samenhang met de Regionale Energie Strategie - in kaart gebracht wat de capaciteitstekorten zijn en hoe we die kunnen oplossen. Doordat onze aanpak de eerste jaren is gefocused op isoleren en energie besparen, hebben we tijd om te werken aan de netcapaciteit.

1.3 Energie-armoede is een reëel en steeds groter wordend probleem

Ongeveer 8% van alle huishoudens in Nederland leeft in energie-armoede: moeite hebben met het betalen van de energierekening en daardoor inleveren op levenskwaliteit. De energietransitie brengt hierbij een extra probleem met zich mee: de meeste duurzame warmteoplossingen vragen om verduurzaming van het huis. Op het moment dat je nu al moeite hebt om de eindjes aan elkaar te knopen, is er ook geen geld om de benodigde maatregelen te treffen.

Met de beoogde strategie creëren we tijd en ruimte om deze groep in beeld te brengen en te ondersteunen bij de energietransitie. Immers, de komende jaren gaan er nog geen buurten daadwerkelijk van het aardgas af, maar we gaan juist eerst isoleren en besparen. Dit zijn tevens ook maatregelen die energie-armoede kunnen verminderen mits de financiële middelen gevonden kunnen worden. In het uitvoeringsprogramma Warmte wordt voorgesteld om in 2022 voor dit onderwerp met een concreet vervolgvorstel te komen, in samenwerking met het sociaal domein.

Financiën

De warmtetransitie zal vragen om extra capaciteit en financiële middelen. We starten in 2022 met de uitvoering op basis van de nu beschikbare middelen. Op (middel)lange termijn zullen echter aanzienlijk meer middelen nodig zijn. De lopende kabinetsformatie zal naar verwachting meer duidelijkheid geven over de middelen die vanuit het Rijk op dit punt zijn te verwachten.

In de Routekaart Nijkerk Energieneutraal 2050 is 2,3 fte voorzien voor warmte en energiebesparing. Daarnaast is 1 fte voorzien voor communicatie. Momenteel beschikken we over 0,9 fte voor warmte, 0,4 fte voor energiebesparing en 0,6 fte voor communicatie. Om het uitvoeringsprogramma warmte volledig uit te voeren, verwachten we in ieder geval de extra 1 fte warmte/energiebesparing en extra 0,4 fte communicatie nodig te hebben.

Qua financiële middelen verwachten we extra uitvoeringsbudget nodig te hebben, voor bijvoorbeeld gebiedsgerichte onderzoeken naar warmtenetten, het stimuleren van energie besparen en het in kaart brengen en realiseren van de benodigde extra netcapaciteit.

De komende maanden werken we dit verder uit: wat kan er vanuit het Rijk gefinancierd worden en waar moeten we zelf een extra bijdrage doen. Bij de Voorjaarnota 2022 en de Programmabegroting 2023 – 2026 komen we met een voorstel dat op basis van de dan geldende inzichten door uw raad integraal afgewogen kan worden.

Communicatie

In het kader van de Transitievisie Warmte hebben we een klankbordgroep van inwoners geconsulteerd en per kern een bewonersavond georganiseerd (digitaal). De concept inhoud van deze Transitievisie Warmte is daarnaast gepresenteerd tijdens een webinar en een inloopbijeenkomst in oktober 2021. De input die is verzameld bij deze bijeenkomsten is meegenomen in de TVW en dient als basis waarop de strategie is bepaald. Aan de hand van onder andere deze input zijn de vervolgstappen bepaald.

De focus van onze communicatie en participatie met inwoners en stakeholders ligt de komende jaren op informeren, faciliteren en in gesprek gaan over uitvoeringsplannen. Daartoe blijven we de komende jaren bijeenkomsten organiseren om inwoners te informeren over en te betrekken bij de warmtetransitie.

Via de duurzaamheidswebsite van gemeente Nijkerk (www.duurzaam-nijkerk.nl) informeren we onze inwoners over de warmtevisie en over de mogelijkheden die zij zelf hebben om te participeren.

De communicatie-adviseur duurzaamheid heeft hierin de lead en zorgt op gepaste momenten voor gepaste informatievoorziening.

Vervolg

Na het vaststellen van de Transitievisie Warmte worden de uitvoeringsonderdelen opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Nijkerk Energieneutraal. De komende maanden werken we de verwachte benodigde middelen en capaciteit verder uit. Bij de Voorjaarsnota 2022 komen we met een voorstel dat door uw raad integraal afgewogen kan worden.

De benoemde onderzoeken worden gefaseerd uitgezet en uitgevoerd. Aan de hand van deze onderzoeken worden wijkuitvoeringsplannen opgesteld. Voor de all-electric wijken worden collectieve inkoopplannen uitgezet.

Elke vier jaar zal, parallel aan de coalitieperiode, een herijking van de visie plaatsvinden.

Bijlagen

1. Transitievisie Warmte
2. Bijlage 1 - Lijst met begrippen
3. Bijlage 2 - Toelichting op gebruikte energie-eenheden
4. Bijlage 3 - Hoe werken de oplossingen?
5. Bijlage 4 - Hoe is de WAT-kaart bepaald?
6. Bijlage 5 - Warmtebronnen in en rondom de gemeente Nijkerk
7. Bijlage 6 - CBS-buurtindeling gemeente Nijkerk
8. Bijlage 7 - Resultaten inwonersconsultatie
9. Bijlage 8 - Verslag bijeenkomsten met de klankbordgroep
10. Bijlage 9a - Bijlage 9a- Gemeente Nijkerk - Verslag bewonersavonden 13, 14 en 15 april 2021
11. Bijlage 9b - Bijlage 9b - Inwonersavond Warmte - woensdag 6 oktober 2021
12. Bijlage 10 - Call to action
13. Bijlage 11 - Infographic 'Wat past bij mijn woning?'
14. Bijlage 12 - Bronnenlijst

Burgemeester en wethouders van Nijkerk,
de secretaris,

de burgemeester,

de heer D.J. van Huizen

de heer mr. drs. G.D. Renkema

RAADSBESLUIT

Nummer: 2021-076

De raad van de gemeente Nijkerk;

gelezen het collegevoorstel van 26 oktober 2021

b e s l u i t :

1. De Transitievisie Warmte 1.0 voor gemeente Nijkerk vast te stellen.
2. De warmteoplossingen voor de volgende gebieden vast te stellen:
 - a. hybride warmtepompen en *all-electric* oplossingen voor de wijken (Groot) Corlaer, De Bogen, Spoorkamp/De Terrassen en Doornsteeg in Nijkerk en Middelaar in Hoevelaken (spoor 3);
 - b. individuele oplossingen in Nijkerkerveen en het landelijk gebied (spoor 4)
3. Voor de periode 2022 – 2025 in te zetten op een uitvoering die met name voorziet in:
 - a. het zoveel mogelijk stimuleren van *no-regret* maatregelen op het gebied van energiebesparing en isolatie;
 - b. het ontwikkelen van een wijkgerichte stimuleringsaanpak, te starten met de wijken Campenbuurt en Renselaer;
 - c. het uitvoeren van nader onderzoek naar de mogelijkheden voor warmtenetten in Nijkerk en Hoevelaken;
4. Bij de Voorjaarsnota 2022 en de programmabegroting 2023 – 2026 een integrale afweging te maken over de benodigde extra inzet ten aanzien van warmte/energiebesparing (1 fte), communicatie (0,4 fte) en bijbehorende uitvoeringskosten.
5. In 2024 op basis van een tussentijdse evaluatie te komen tot een Transitievisie Warmte 2.0.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering
van de raad van de gemeente Nijkerk van 16 december 2021,

de griffier,

de voorzitter,

mevrouw A.G. VERHOEF-FRANKEN

de heer mr. drs. G.D. RENKEMA